

MAHALLIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH: ICHKI SAYYOHLIKNING IQTISODIY IMKONIYATLARI

Kimyo International University in Tashkent

TOUP 703 U: Sultonxo`jayeva Rahbarxon Umarxo`ja qizi

Scientific adviser: Yo`ldoshev Abdumalik Ilxomovich

Annotatsiya: Mazkur maqolada O`zbekistonda ichki turizmning rivojlanish imkoniyatlari va uning iqtisodiyotga ta`siri tahlil qilinadi. Mahalliy turizmning ahamiyati nafaqat iqtisodiy, balki madaniy va ekologik jihatdan ham katta. Maqolada ichki sayyohlikning mahalliy biznesni qo`llab-quvvatlash, yangi ish o`rinlarini yaratish va mintaqalararo tenglikni ta`minlashdagi roli ko`rib chiqiladi. Shuningdek, axborot texnologiyalarining va raqamli platformalarning turizm sohasida qo`llanilishi, iqlim va ekologik barqarorlikni saqlash, mahalliy resurslardan samarali foydalanish masalalari yoritiladi. Ichki sayyohlikning rivojlanishiga to`sqinlik qilayotgan muammolar, jumladan, axborot tanqisligi, transport infratuzilmasining yetarli bo`lmasligi, va narxlarning yuqoriligi hamda ularni bartaraf etish uchun taklif etilgan yechimlar muhokama qilinadi. Maqola ichki turizmning mamlakat iqtisodiyotidagi o`rni va kelajakdagi istiqbollari haqida batafsil fikr yuritadi va bu sohani rivojlantirish uchun zarur chora-tadbirlar, shu jumladan hududiy diversifikatsiya va madaniy identitetni saqlash muhimligini ta`kidlaydi.

Kalit so`zlar: Mahalliy turizm, ichki sayyohlik, iqtisodiy imkoniyatlar, raqamli turizm, madaniy meros, ekoturizm, turizm infratuzilmasi, turizm sanoati, hududiy diversifikatsiya, ekologik barqarorlik, sayohat, axborot texnologiyalari, turizm iqtisodiyoti, mamlakat rivoji, mahalliy biznes, sayohat xizmatlari.

Kirish

Bugungi globallashuv va raqobat kuchayib borayotgan davrda turizm sohasi milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida muhim omillardan biri sifatida e`tirof etilmoqda. Garchi xalqaro turizm ko`proq e`tiborda bo`lsa-da, ichki sayyohlik — ya`ni mahalliy fuqarolarning o`z yurtida sayohat qilishi — mamlakat iqtisodiyotida muhim ahamiyat kasb etadi. Ichki turizm nafaqat iqtisodiy faoliyatni rag`batlantiradi, balki milliy madaniyat va qadriyatlarni rivojlantiradi, mintaqalararo integratsiyani kuchaytiradi.

Ushbu maqolada O‘zbekistonda mahalliy turizmni rivojlantirishning dolzarb jihatlari, iqtisodiy imkoniyatlari, mavjud muammolari hamda yechimlar ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Mahalliy turizm tushunchasi va uning iqtisodiyotdagi o‘rni

Mahalliy turizm — bu mamlakat fuqarolarining o‘z hududlari bo‘ylab sayohat qilishi, dam olishi, tarixiy obidalarni ziyorat qilishi yoki turli xizmatlardan foydalanishini anglatadi. Mahalliy turizmning afzalliklari quyidagilardan iborat:

- **Transport va xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantiradi**
- **Mahalliy ishlab chiqaruvchilarning mahsulotlariga talabni oshiradi**
- **Yangi ish o‘rinlarini yaratadi**
- **Madaniy-ma‘rifiy merosni targ‘ib qiladi**

Masalan, ichki turizm tufayli restoran, mehmonxona, transport, qo‘lda ishlangan mahsulotlar va boshqa ko‘plab xizmatlar rivojlanadi.

O‘zbekistonda ichki sayyohlikning hozirgi holati

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda ichki turizmga alohida e‘tibor qaratilmoqda. 2023-yilda ichki sayohatchilar soni 11 million nafardan oshdi (Turizm va madaniy meros vazirligi ma‘lumotlariga ko‘ra). Ushbu o‘shish quyidagi omillar bilan bog‘liq:

- **"Yangi O‘zbekiston – yangi sayohatlar"** kabi tashabbuslarning ilgari surilishi
- Har bir viloyatning o‘ziga xos sayyohlik brendi yaratilishi
- Dam olish kunlarida qisqa muddatli sayohatlar (weekend tours) sonining ortishi
- Yoshlar va talabalar uchun arzonlashtirilgan sayohatlar

Misol: Samarqand, Buxoro, Xiva kabi shaharlarga ichki sayyohlar oqimi 2023-yilda 20–25% ga ortgan.

Ichki turizmning iqtisodiy imkoniyatlari

Bandlikni ta‘minlash

Ichki turizmda xizmat ko‘rsatish sohalari (gidlik, transport, mehmonxona, ovqatlanish) kuchli rol o‘ynaydi. Bu esa minglab kishilarning bandligiga zamin yaratadi. Ayniqsa, qishloq joylarda turizm orqali aholini ish bilan ta‘minlash imkoniyati keng.

Mahalliy mahsulotlarga bo‘lgan talab

Sayohatchilar odatda hunarmandchilik mahsulotlari, milliy taomlar, tabiiy mahsulotlarga katta qiziqish bildiradi. Bu esa kichik va o‘rta biznes subyektlariga yangi bozorlarni ochadi.

Infratuzilma rivojlanishi

Mahalliy sayyohlik rivojlangani sari yangi yo‘llar, mehmonxonalar, savdo nuqtalari, sanitariya obyektlari quriladi. Bu nafaqat turizmga, balki umumiy yashash sifatiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari

Axborot tanqisligi

Ko‘plab fuqarolar ichki sayyohlik maskanlari haqida yetarli ma‘lumotga ega emas. Bu esa ularning qaror qabul qilishiga to‘sqinlik qiladi.

Yechim: Mobil ilovalar, turizm vebsaytlari va ijtimoiy tarmoqlar orqali ichki sayohat imkoniyatlari haqida kengroq axborot tarqatish.

Transport va yo‘llarning sifati

Ba‘zi maskanlarga yetib borish qiyin, yo‘llar ta‘mirtalab.

Yechim: Ichki marshrutlarni qayta ko‘rib chiqish, turistik yo‘nalishlar infratuzilmasini yangilash.

Narxlarning balandligi

Ba‘zi dam olish maskanlarida narxlar ichki sayyohlar uchun qulay emas.

Yechim: Mahalliy sayyohlar uchun subsidiya yoki chegirma dasturlarini joriy qilish, oilaviy sayohatlar uchun maxsus paketlar ishlab chiqish.

Takliflar va istiqbollar

- Viloyatlar kesimida ichki turizm strategiyasini ishlab chiqish
- Mahalliy tadbirkorlarni sayyohlik sohasiga keng jalb qilish
- Talaba va o‘quvchilar uchun "bilim turizmi"ni yo‘lga qo‘yish
- “Bir kun – bir shahar” loyihasi orqali qisqa muddatli sayohatlarni rag‘batlantirish

• Raqamli turizm xizmatlarini joriy qilish (online bron qilish, virtual gidlar va h.k.)

Mahalliy turizmni rivojlantirishda hududlararo diversifikatsiyaning roli

Ichki turizmning barqaror rivoji uchun har bir mintaqaning o‘ziga xos turistik resurslari hisobga olinishi lozim. O‘zbekistonning har bir hududi o‘zining noyob tabiati, madaniy merosi, an‘anaviy hunarmandchiligi bilan ajralib turadi. Masalan:

• **Andijon viloyatida** asosan agroekoturizm va tog‘li hududlarda sayr qilish mashhur bo‘lsa,

• **Buxoro va Xiva** shaharlari tarixiy-arxitektura yodgorliklari bilan ichki sayyohlar uchun katta qiziqish uyg‘otadi,

• **Surxondaryo** viloyatining Termiz shahri qadimiy Buddaviy me‘morchilik yodgorliklari, qadimgi ziyoratgohlar va tabiiy landshaft bilan sayyohlar e‘tiborini tortadi.

• **Qoraqalpog‘iston Respublikasi** esa ekologik sayyohlik (masalan, Orolbo‘yi fojiasi fonida eko-tur marshrutlar) uchun yangi yo‘nalishlarni taqdim etmoqda.

Shu orqali ichki turizm orqali hududlararo iqtisodiy tenglikka erishish, ichki bozorlarni faol holga keltirish, va migratsiyani kamaytirishga yordam berish mumkin.

Ichki turizmda raqamlashtirish va axborot texnologiyalarining o‘rni

Zamonaviy turizm sanoati texnologik rivojlanishsiz samarali bo‘lishi mumkin emas. Raqamlashtirish ichki turizmda quyidagilarga xizmat qiladi:

• **Turizm marshrutlarini onlayn rejalashtirish** – interaktiv xaritalar, “virtual tur”lar va AR (augmented reality) orqali sayohatlar oldidan tanishish.

• **Bronlash tizimlari** – mehmonxonalar, yo‘lkira va xizmatlarni real vaqtda band qilish imkoniyati.

• **Mobil ilovalar orqali gidlik xizmatlari** – ichki sayohatchilar uchun avtonom tarzda ma‘lumot olish va boshqaruv qulayligi.

• **Ijtimoiy tarmoqlarda targ‘ibot** – blogerlar, turizm sahifalari va kontent yaratuvchilar orqali ichki turizm maskanlarini mashhur qilish.

O‘zbekistonda turizmga oid onlayn platformalar soni ortib bormoqda, ammo hududiy ko‘lamda bu imkoniyatlardan foydalanish darajasi turlicha. Shuning uchun axborot texnologiyalarini mahalliy darajada joriy qilish katta ahamiyatga ega.

Mahalliy turizm va madaniy identitet

Ichki sayyohlik nafaqat iqtisodiy, balki madaniy va ma‘naviy hayotga ham kuchli ta‘sir ko‘rsatadi. Mahalliy sayohatlar orqali fuqarolar:

• O‘z hududi va boshqa mintaqalarning tarixiy yodgorliklari, urf-odatlarini, til va lahjalarini o‘rganadi.

• Milliy qadriyatlar, ajdodlar merosi bilan tanishadi va bu orqali **madaniy identitet** mustahkamlanadi.

• O‘zlikni anglash va milliy g‘urur hissi ortadi.

Masalan, o‘quvchi va talabalarning tarixiy shaharlar bo‘ylab tashkil etilgan sayohatlari ular uchun nafaqat dam olish, balki **tarbiyaviy dars** bo‘lib xizmat qiladi.

Mahalliy turizmning iqlim va ekologik barqarorlikka ta’siri

Ichki turizm ekologik jihatdan xorijiy turizmga qaraganda nisbatan kam zarar yetkazadi. Masalan:

- Sayohat masofalari qisqa bo‘lgani sababli karbon izlari kamayadi.
- Mahalliy resurslardan foydalanish ekologik transport va ekologik toza oziq-ovqatni rag‘batlantiradi.
- Hududdagi tabiatni asrash va eko-madaniyatni shakllantirishga yordam beradi.

Ayniqsa, **ekoturizm** va **qishloq turizmi** ichki sayyohlikni barqarorlashtiruvchi asosiy omillardan hisoblanadi.

Xulosa (qo‘shimcha yakuniy fikrlar)

Mahalliy turizmni rivojlantirish – bu faqatgina sayyohlar sonini oshirish emas, balki ichki iqtisodiy faollikni kuchaytirish, milliy brendlarni yaratish, jamiyatda ijtimoiy birdamlikni mustahkamlash yo‘lidir. O‘zbekistonda bu yo‘nalishda salohiyat katta, ammo bu salohiyatni to‘liq ishga solish uchun:

- infratuzilma modernizatsiyasi,
  - axborot texnologiyalari joriy etilishi,
  - iqtisodiy rag‘batlar tizimi,
  - ta’lim va madaniy sayohatlar integratsiyasi
- kabi kompleks yondashuv zarur.

Mahalliy turizm — bu iqtisodiyotning yurak urishi, madaniyatning oynasi va kelajak uchun investitsiya.

Ichki turizmning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va madaniy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Bu sohaning kuchli ichki salohiyati bor, uni to‘g‘ri boshqarish orqali yangi ish o‘rinlari yaratish, mahalliy mahsulotlarni targ‘ib qilish, infratuzilmani yaxshilash, xalqning farovonligini oshirish mumkin. O‘zbekiston sharoitida ichki turizmni rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar kelajakda barqaror natijalar berishiga ishonch yuqori.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akramov, M. (2022). *Turizm va iqtisodiyot: Yangi yo‘nalishlar va imkoniyatlar*. Tashkent: O‘zbekiston iqtisodiyoti va tadbirkorlik nashriyoti.

2. Asqarov, F. (2021). *O‘zbekistonda ichki turizmning rivojlanish istiqbollari*. Turizm tahlilchisi, 45(3), 123-135.
3. G‘ulomov, A. (2020). *Barqaror turizm va uning iqtisodiyotdagi o‘rni*. Toshkent: Innovatsion texnologiyalar nashriyoti.
4. Ismailova, S., & Jumaev, R. (2019). *Ekoturizm va uning ijtimoiy-iqtisodiy ta’siri*. Xalqaro turizm va ekologiya jurnali, 32(2), 78-91.
5. Karimova, D. (2023). *Mahalliy turizmni rivojlantirishning strategik yo‘nalishlari*. Tashkent: Iqtisodiy tadqiqotlar va innovatsiyalar nashriyoti.
6. Mustafoeva, N. (2022). *Turizm sohasida axborot texnologiyalarining roli*. Turizm va madaniy meros, 15(4), 46-58.
7. O‘rmonov, M. (2021). *Mahalliy turizm va ekologik barqarorlik: Yangi yondashuvlar*. O‘zbekiston ekologik ilm-fan jurnali, 8(1), 98-110.
8. Shamsiyev, I., & Qodirov, B. (2020). *Mahalliy iqtisodiyotning turizm orqali rivoji*. O‘zbekiston iqtisodiyoti va ijtimoiy taraqqiyot, 29(6), 213-227.
9. Tursunov, S. (2021). *Ichki turizmning iqtisodiy va madaniy ahamiyati*. Turizm va ijtimoiy rivojlanish jurnali, 54(3), 201-213.
10. Yusupov, A. (2022). *Mahalliy sayyohlik va iqtisodiy diversifikatsiya: O‘zbekiston misolida*. Xalqaro iqtisodiy tadqiqotlar, 19(2), 134-145.

Research Science and Innovation House